

זבחים סז

עניין: מסכת קינים

מסכת אבות פ"ג

יח רבי אליעזר בן חסמא
אומר, קנין ופתחי נדה, הן
הן גופי הלכות. תקופות

מגן אבות לתשב"ץ פ"ג מכ"ג

קנין¹: היא מסכתא אחת בסדר קדשים, יש בה שלשה פרקים ואין לה גמרא, לא בבליית ולא ירושלמית²⁴³, וקצת הלכות ממנה הביאו¹⁰ במסכת זבחים [סז] פרק חטאת העוף, ובפרק¹¹ התערובות²⁴⁴ [זבחים עג] ובמסכת עירובין [לז] פרק בכל מערבין ובמסכת נזירות [יב] פרק הריני נזיר, והיא מסכת¹² העוסקת בקרבנות העוף, על כן נקראת קנין¹³, מלשון 'כי יקרא קן ציפור לפניך' [דברים כב:6], וקראו אותה כן, לפי שהיא¹⁴ שם כולל לתורים¹⁵ ובני יונה כי כולם¹⁶ קן. והיא עמוקה מאד, שהיא מדברת באותן²² קינים אם נתערבו זה בזה,

גופי הלכות. [ולפי שהיא¹⁷ גופי הלכות]¹⁸ וצריכין שקידה גדולה, חתמו המסכתא והיא כן¹⁹, ר' שמעון בן עקשיא אומר, זקני עם הארץ כל זמן שהם מזקינין דעתם²⁰ מטרפת²¹ עליהם, שנאמר 'מסיר שפה לנאמנים' [וטעם זקנים יקח]²³ [איוב יב:20], אבל זקני תורה כל זמן שמזקינין תורתם²⁴ מתישבת עליהם²⁵, שנאמר²⁶ 'בישישים חכמה ואורך ימים תבונה' [איוב יב:12]. ובשבת [קנב] פרק שואל²⁷ אמרו כיוצא בזה בגמרא בברייתא בשם רבי ישמעאל

הקדמת רבי אליהו גוטמאכר לספר קן מפורשת

השל"ה הקדוש סדר מיוחד לברר עד היכן הגיע העסק בקרבנות בלימוד ואמירה להציל מפורעניות ולקרב המעלות העולות. וכבר איתא בגמרא (סוטה דף כ"א) שכל לימוד תורה מציל מפורעניות, בכל זאת יש בעסק לימוד קרבנות יותר קרוב ההצלה. ואם זה הוא בכל עסק קרבנות, אברר עד כמה יותר יש זאת בלימוד מסכת קנים במשנה, ובצירוף הנמרות שנמצא לזה, שיש בזה חוט משולש:

א. יש לנו ג' מיני קרבן דאיתא במשנה (פנחות דף ק"י ע"א) נאמר בעולת בהמה "אשה רית ניהוח", ובעולת העוף למי שאינו עני ואינו עשיר רק בינוני "אשה רית ניהוח", ונאמר במנחת "אשה רית ניהוח", לומר: אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכון לבו לשמים. מעתה, הלא בכל ענינים שבעולם יש לכל אחד למנות עצמו בין הבינונים. ואם כן קרבן עוף שכית יותר.

ב. בכל הקרבנות זולת התמידין יש מציאות שאין צריכין כלום, כמאמר רבא שהבאתי לעיל כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא אשם. כלל הדבר יש מציאות שאינו חוטא כלל, וגם לא בעשה שיעטרך עולה. אבל מלהביא קנים אין ביד הישראלי לפטור עצמו, שיש קני זבים וזבות וקני יולדות, אם כן יש הצורך היותר גדול, קנים, שזה לא נפסק עולמית.

ג. יש לראות במדרש על הקרא (שיר השירים ה, א) "הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים", עשרה דמיונים של ישראל להיונים, וכולם נעים לעורר לבב הישראלי. ואביא לפחות אחד מהם: מה יונה זו פושמת צווארה לשחיטה כך ישראל, שנאמר (תהלים סד, כג) "כי עליך הורגנו כל היום". שמחה בא ללב הישראלי בכל אלה, ועד כמה יש כח בלימוד קנים בעת צרה להציל מפורעניות וכשחטא לכפר עוונותיו, כאשר מזכיר את החיבה הגדולה של ישראל לה' יתרום.

ומתורץ לנו בזה פליאה גדולה, מה זאת אשר רבנו הקדוש – ואליבא דר' יהושע, כדאיתא (במסכת זבחים דף ס"ז ע"ב) דסתם קנים ר' יהושע – לפרט כאן רבוי פרטים אשר רחוק למצוא, ולא עשה כן בכל סדרי המשנה. הלא בפתחי הנדה יש בגמרא (ערכין דף י"ד) ברייתא שפורט הרבה, והתנא נקט כל זה בקיצור נמרץ בהמשנה. והיה לרבי רק לצרף איזה דינים בזבחים בשאר המשניות. אבל לעניות דעתי, כל חכם – אם אינו מעקש דוקא לסתור, חלילה – יאמר שודאי כן הוא שמצאו רבי ור' יהושע מצוה ושעשועים לפני ד' יתרום לברר וללבן מציאות רבות מחמת השלשה טעמים שכתבתי שיש בזה מה שאין בשאר קרבנות, ועליה השלים רבי כל הקרבנות כולם.